

OSMANLI DEVLETİ'NİN POLONYA ASILLI ESİRLERE YAKLAŞIMI VE TÜRKİYE'DE ÖLEN POLONYALI SAVAŞ ESİRLERİ (1915- 1918)

Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ*

ÖZET

Birinci Dünya Savaşı'nın üzerinde yeterince durulmayan dramatik gerçeklerinden birisi de şüphesiz “*esirler*” konusudur. Bu savaşta binlerce Osmanlı askeri İtilaf Devletlerince esir alınırken, Türkiye’de de İtilaf Devletlerine mensup çok sayıda esir bulunmakta idi. Birinci Dünya Savaşı’nda, Osmanlı’nın esir aldığı Rus ordusu mensupları içerisinde Leh asıllılar da vardı. Anadolu’nun çeşitli yerlerinde, diğer İtilaf Devletleri esirleriyle birlikte, Leh asıllı askerlerin de, dönemin imkânları çerçevesinde, -dışarıdaki Türk esirlerinin şartlarıyla mukayese edilemeyecek düzeyde- iyi şartlarda tutulmaya çalışıldığı görülmüştür. Özellikle, tarihi Türk- Leh dostluğu çerçevesinde Polonya kökenli esirlere -mevcut hukuk ve müttefik politikaları da dikkate alınarak- toleranslı davranma yolları aranmıştır. Tabii ki, savaş şartlarının acı gerçeklerinden olarak, esirler arasında hayatını kaybedenler de bulunuyordu. Araştırmamızda Nisan 1918 itibarıyla, hayatını kaybeden 213 Polonyalının ayrıntılı künyesi tespit edilmiştir. Mevcut belgeler ışığında bizim ulaşabildiğimiz bu sayının ileride ortaya çıkacak yeni bazı bilgi ve belgelerle artması muhtemeldir. Künyeleri tespit edilebilen söz konusu Polonyalı askerlerin, daha ziyade o dönemin yaygın hastalıklarından dolayı vefat ettikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: I. Dünya Savaşı, Savaş Esirleri, Osmanlı Devleti, Polonya,

* Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya/ Türkiye, nkostuklu@konya.edu.tr

OTTOMAN STATE'S APPROACH TOWARDS POLISH NATIONAL INTERNEES, AND POLISH MILITARY INTERNEES WHO DIED IN TURKEY (1915 – 1918)

ABSTRACT

One of the tragic and disregarded facts about the First World War is the issue of “*internees*”. In the course of the war, thousands of Ottoman soldiers were confined as internees by the Allies, and Turkey interned a large number of the allied states’ soldiers as internees as well. Among the military men in the Russian army, there were also some Polish national soldiers who were interned as prisoners by the Ottoman army during the First World War. It is perceived that Turkey was always in an attempt to keep those Polish national internees and the other nationals of the allied states in various locations in Anatolia within the bounds of those days’ possibility in incomparably better conditions than that of Turkish internees confined by the Allies abroad. Taking the existing legal and allied policies into consideration, Turkish community took steps in search of favourable ways to treat especially those Polish national internees with tolerance within the scope of Turkish – Polish amity. As a harsh reality of combat conditions, of course, it sometimes became inevitable for some internees to lose their lives. In consequence of this research, some detailed identity tags belonging to 213 Polish soldiers who lost their lives until April 1918 were determined. In the light of available findings, it is probable that this quantity will increase by making use of further information and documents which could be discovered in the future. The majority of the Polish soldiers whose identity tags have been able to be determined are ascertained to have died of certain diseases which were common during that period.

Keywords: World War I, Military Internees, Ottoman State, Poland, Polish prisoners of war in Turkey

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı'nın, üzerinde yeterince durulmayan dramatik gerçeklerinden birisi de şüphesiz “*esirler*” konusudur. Osmanlı askerlerinin esaret hayatlarıyla ilgili olarak, tuttukları günlük ve ilgili devletler ve kurumlar arasındaki yazışmalara istinaden -yeterli olmasa da- yapılan bazı araştırmalar ve yayınlar olmakla birlikte, Türkiye'deki İtilaf Devletleri esirleri hakkında çalışmalar yok denecek kadar azdır. Var olan sınırlı yayınlar arasında, İngiliz, Fransız, Rus, Hintli, Romen esirler hakkında bazı bilgilere ulaşmak mümkün ise de Türkiye'deki Polonyalı esir askerler konusu henüz literatüre yansımış değildir. Bu durum ilk bakışta, söz konusu yıllarda Polonyalıların önemli bir bölümünün farklı bir devlet yani Rusya uyuğunda bulunmuş olmalarıyla izah edilebilir ise de, aslında esirlerle ilgili kayıt ve yazışmalarda Leh asıllı yani Polonyalılar hakkında ayrı tasnif ve bilgilere ulaşmak mümkün olabilmıştır.

Şimdi ömürlerinin son günlerini Türkiye'de geçiren Polonyalı esir askerlerin tespitine geçmeden önce, Osmanlı Devleti'nin İtilaf Devletlerine ait esirlere karşı politikası ve özellikle Leh asıllı sivil ve asker esirlere yönelik tutumlarına kısaca bakmak istiyoruz;

1- Türkiye'de İtilaf Devletleri Esirleri ve Polonya Asıllı Savaş Esirlerinin Durumuna Genel Bir Bakış

Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Türkiye'de İtilaf Devletlerine mensup çok sayıda esir bulunmakta idi. 1916 yılı itibarıyla İngiliz, Fransız, Hintli, Romen ve Rus tebaasından olmak üzere esir sayısının 26.000'den fazla olduğu bilinmektedir. Esirlere yönelik uygulamalar, Harbiye Nezareti'nce hazırlanan talimatname çerçevesinde yürütülüyordu. Esir subaylara her ayın sonunda Osmanlı ordusunun eşit rütbedeki subayına verilen miktarda maaş ödeniyor, küçük rütbeli subay ve erlere ise Osmanlı ordusunda olduğu gibi sadece yiyecek ve erzak veriliyordu. Esir subaylar mümkün mertebe itibarları korunacak şartlarda tutulmaya çalışılıyordu. Amele ve işçi olarak istihdam edilen esir askerler olursa, bunlara devletçe takdir edilen miktarda yevmiye ödeniyordu¹. Anadolu'nun pek çok yerinde, kamp, askerî garnizon, otel hatta sivil bazı evlerde iskâna tâbi tu-

1 Mesut Çapa, “Birinci Dünya Savaşında Türkiye'de İtilaf Devletleri Askerleri”, **Toplumsal Tarih**, Haziran 1999, s.49

tulan esirlerin hayat şartlarını yerinde görmek amacıyla Türk Kızılay'ından ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nden heyetler zaman zaman esirleri ziyarete gitmişler ve raporlar hazırlamışlardır. Söz konusu raporlardan ve esirlerin yazdığı mektuplardan; Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlar dikkate alındığında savaş esirlerine oldukça iyi imkânlar sağlandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bir ayırım yapılmadan Türk askerlerle aynı yemeği yiyorlar, belirli günlerde çarşı iznine çıkıyorlar, giyim, temizlik ve dinî ihtiyaçları mümkün mertebe karşılanıyor, hasta olanların tedavisine çalışılıyor idi². Raporlarda gözlenen bazı eksiklikler veya problemler ise, Türk askerlerinin de karşılaştığı ve o dönemde Türkiye'nin içinde bulunduğu şart ve imkânlarla alakalı hususlar idi.

İşte bu şartlar içerisinde Türkiye'deki İtilaf Devletleri savaş esirleri arasında farklı kökenlere mensup ama Rus tebası içinde yer alan pek çok esir asker bulunuyordu. Hükümran olduğu coğrafyanın sonucu olarak Rus ordusunda Türk-Müslüman, Ukraynalı, Romen, Leh asıllı askerler de vardı. Leh asıllı esirlerle ilgili olarak Osmanlı devlet kurumları arasındaki yazışmalardan bazı gelişmeleri takip etmek mümkün olmaktadır.

Hariciye Nezaretî'nin ilgili birimlerince hazırlanan raporlardan anladığımızı göre; Almanya ve Avusturya-Macaristan hükümetleri, savaş sırasında Lehistan Krallığı'nı yeniden ihya etmeye teşebbüs etmişler ve sözkonusu Krallık, Osmanlı ülkesindeki Leh asıllı savaş esirlerinin ve sivil esirlerin, hukukî statüsü ve durumuyla ilgilenmeye başlamıştır. Hatta, bu amaçla Mösyö İzicislaw³ Maciejewski adında bir özel memuru Osmanlı Devleti yetkilileri ile görüşmek üzere muhtemelen 1917 yılı sonlarında İstanbul'a göndermiş bulunuyordu. Bu kişi, Dahiliye, Harbiye ve Hariciye Nezaretleri katında bazı teşebbüslerde bulunarak; "Almanya ve Avusturya hükümetleri tarafından kabul edilen esasâta göre istiklali iade olunan Lehistan'ın sınırları içinde doğmuş olan Lehlilerin yeni milliyetlerinin kabulünü, daha önce Rusya tebası olmalarından dolayı vesikalarındaki '*devlet-i muhâsama*' ibaresinin kaldırılmasını ve bu şekilde Osmanlı ülkesindeki Lehlilerin yaşama şartlarının iyileştirilmesini" talep etmiştir. Ayrıca, Lehistan'ın

2 Aralık 1914'te başlayan ve değişik zamanlarda devam eden Kızılay heyetlerinin ziyaretleri ve raporları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Çapa, a.g.m.; Uluslararası Kızılhaç komitesinden M.M. Alfred Boissier ve Dr. Adolphe Vicher'in Ekim 1916- Ocak 1917 arasındaki esir kamplarını ziyaretleri ve raporları hakkında bkz., Ahmet Tetik, "Osmanlı'ya Esir Düşenler", **Atlas Tarih Dergisi**, Nisan-Mayıs 2013, s.83-91

3 "Zygmunt" olabilir. Ancak gösterilen belgelerde "İzicislaw" olarak geçmektedir.

Czestochowa kasabası doğumlu ve halen Beyşehir'de sürgünde bulunan Simon Adelman adlı bir Lehlinin İstanbul'daki ailesi ve 4 çocuğunun çok zor şartlarda olduğundan bahisle özel bir mânisi yok ise adı geçen Lehlinin İstanbul'a ailesinin yanına dönmesi hususunda ricada bulunmuştur⁴.

Bu teşebbüsler, diğer İtilaf Devletleri esirleri kadar olmasa da Türkiye'deki Leh asıllı esirlerin küçümsenmeyecek sayıda olduğu anlamı taşımaktadır. Aslında, Osmanlı Devlet politikasının da Leh asıllı olan esirlere daha ılımlı ve olumlu yaklaşma çizgisinde olduğunu görüyoruz. Hatta Hariciye Nezareti bile bazı mütalaalarında "Polonyalı harp esirlerinin dahi tahliyeleri Polonyalılar nezdinde *hüsn-i tesir* hâsıl edeceğine nazaran muvafık"⁵ görüşler beyan ediyordu. Ancak, dönemin devletler hukuku çerçevesinde müttetiklerle ortak hareket etme zarureti de vardı.

Mösyö İzcislaw Maciejewski'nin Lehli esirler hakkındaki talepleri ve özellikle Rus ordusu içindeki Leh asıllı Rusya tebasından sayılanların müstakil bir devlet (Lehistan) tebası olarak kabul edilmelerine dair istekleri, hukukî açıdan Hariciye Nezareti İstişare Odası tarafından değerlendirilmiştir. Sadaret makamına arz edilen 30 Ocak 1918 tarihli mütalaada özetle şöyle denilmiştir;

"Almanya ve Avusturya Macaristan hükümetleri harp sırasında Lehistan Krallığı'nın yeniden teşkiline teşebbüs etmişler ise de Lehistan halen bir 'devlet' için devletler hukukunun gerektirdiği şartları taşımamaktadır. Zira, söz konusu şartların başında muayyen bir miktar arazi, bir hükümet heyeti ve nüfus gelmektedir ki Lehistan hal-i hazırda ne sınırları belli bir araziye ne de siyasi teşkilâta sahiptir. Dolayısıyla, aslen Lehistan ahalisinden olup Osmanlı ülkesinde bulunan Rusya tebasını müstakil bir devlet tebaası sıfatıyla tanımak mümkün değildir, bunları Rusya tebası addetmek zarureti vardır"⁶.

Aynı mütalaa, esirler konusunda önemli muhatap olan Harbiye Nezareti'ne de gönderilmiş⁷, Harbiye Nezareti de konu üzerinde Sadaret Makamı'na arz ettiği 9 Şubat 1918 tarihli yazısında yukarıdaki ifadelere katıldıktan sonra özetle şu değerlendirmede bulunmuştur:

4 **Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)**, HR.SYS.Dosya:2228, Gömlek:39 (Rebiü'l-ahir 336 tarihli belge)

5 **BOA**, HR.SYS.Dosya:2227, Gömlek:61 (22 Teşrin-i sani 333 tarihli yazı)

6 **BOA**, HR.SYS.Dosya:2228, Gömlek:39 (30 Kanun-i sani 334 tarih ve 38334 sayılı yazı). Bk., EK:1, 1a.

7 **BOA**, HR.SYS. Dosya:2227, Gömlek:61

“Osmanlı ülkesinde bulunan Polonyalı sivil esirlerin tahliye edilmelerine mebni savaş esirlerinin de tahliye edilmeleri talebinin Polonyalılarca hüsn-i tesir edeceği düşünülmektedir. Ancak, gönderilen yazılarda bunun hukuken mümkün olmadığı ifade edilmiş olmakla Almanya’dan dahi hiçbir Polonyalı’nın terhis edilmemiş olduğu ve yalnız Varşova askeri hükümetinin muvafakatı ile Polonyalı esirlerden birkaçının esbab-ı mühimme tahtında memleketlerine dönmelerine müsaade edilebileceği Dersaadet Alman Askerî Temsilciliğinden bildirilmiştir. Polonyalı esirlere yardım için gönderilen Mösyö İzcislav Maciejewski’nin hüviyetinin tam bilinmediğinden dolayı müracaatının dikkate alınamayacağı ama Lehistan’ın mevcut durumu ve gelecekte alacağı şekle göre şimdiden devletçe bir karara varılarak keyfiyetin bildirilmesi”⁸.

Takep eden günlerde Polonyalı savaş esirlerinin durumu hakkında Hariciye Vekâleti’nin hazırladığı 16 Şubat 334 (1918) tarih ve 54 numaralı tezkere Başvekâlete gönderilmiş ve konu Meclis-i Vükela’da mütalaa edilerek “üserâ-yı merkume”nin memleketlerine dönmelerine müsaade hususu uygun görülmüştür. Bu konuda alınan karar 28 Şubat’ta Sadrazam imzası ile Harbiye Nezareti’ne ve Hariciye Nezareti’ne bildirilmiştir⁹. Burada “üserâ-yı merkume”den, yalnızca “Varşova Askerî Hükümetince mühim sebepler çerçevesinde muvafık görülen bazı esirler” anlaşılması gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü, Aralık 1920 ve Ocak 1921 tarihli yazışmalarda özetle; “Türkiye’de Rus ordusuna mensup Leh asıllı esirlerden ve vefat listelerinden ve bunların Lehli olup olmadığının tespiti için Lehistan mümessilliği tarafından kısmen Türkçe veya Fransızcaya vâkıf bir memurun gönderilmesinden”¹⁰ bahsedilmesi, bütün Leh asıllı esirlerin serbest bırakılmış olabileceği ihtimalini çürütmektedir¹¹. Öyle anlaşılıyor ki, Mondros Mütarekesi’nin 4.maddesi gereğince “İtilaf Devletlerine ait savaş esirleri ve

8 **BOA**, HR.SYS. Dosya:2228, Gömlek: 39 (9 Şubat 334 tarihli belge); Harbiye Nazırı tarafından bu konuda ayrıca Hariciye Nezareti’ne de yazı gönderilmiştir. Bkz., **BOA**, HR.SYS. Dosya: 2228, Gömlek:39 (29/01/ 334 tarih ve 18893 sayılı yazı)

9 **BOA**, HR.SYS. Dosya:2228, Gömlek:39 (28 Şubat 334 tarihli belge)

10 **BOA**, HR.SYS. Dosya:2212, Gömlek:7 (27 Rebiü’l-evil 339/ 2 Kanun-i sani 337 tarihli belge)

11 Konu ile ilgili bir yayında (Mücahit Özçelik, Birinci Dünya Savaşında Türkiye’deki Esirler, TTK yay., Ankara 2013, s.169); bizim de metin içinde analiz ettiğimiz belgeye atfen “28 Şubat 1918 tarihinde Polonyalı sivil esirlerin tahliye edilmelerine, az sayıda savaş esirlerinin de memleketlerine dönmelerine izin verilmiştir” denilmektedir. Sonraki gelişmeleri de dikkate aldığımızda söz konusu belgeden “Türkiye’deki bütün sivil ve savaş esiri Polonyalıların memleketlerine gönderilmeye başlandığı” anlamının çıkması gerektiği kanaatindeyiz.

tutukluların serbest bırakılmaları” hükmü, bu günlerde Rusya’da oluşan rejim değişikliği ve Sovyet Rusya’nın İtilaf Devletleri karşısı pozisyonu sebebiyle Rus tebaalı esirler için uygulanamamış olmalıdır. Dolayısıyla, esirlerle ilgili politika ve uygulamaların, yeni kurulan Ankara Hükümeti’nin dış politikası ve mevcut konjonktür çerçevesinde seyretmiş olması tabiidir.

Netice itibarıyla kısaca ifade etmek gerekirse; Osmanlı yönetimi, Türk savaş esirlerinin durumuyla mukayese edilemeyecek derecede Türkiye’de bulunan Leh asıllılar da dahil bütün İtilaf Devletleri esirlerine, -yukarıda da kısmen temas edildiği gibi- mevcut şartlar çerçevesinde iyi imkânlar hazırlamaya çalışmıştır. Hatta, İtilaf Devletleri esirleri için “Anadolu’da zorunlu misafir olarak kaldılar” ifadesini kullanmak belki daha doğru olur. Tabii ki savaşın getirdiği imkânsızlıklar, hastalıklar vb. sebeplerden dolayı hayatını kaybeden esirlerin varlığı da savaş şartlarının acı gerçeklerinden biridir. Araştırmalarımızda, yukarıdaki yazışmalara konu olan Leh yani Polonya asıllı esir askerlerden hayatını kaybedenlerle ilgili önemli bilgilere ulaşılmıştır.

Şimdi bu konuyu mercek altına almak istiyoruz.

2- Türkiye’de Hayatını Kaybeden Polonyalı Esir Askerler

Türkiye’de esir olan Leh asıllı askerler için yukarıda ele aldığımız gelişmeler yaşanırken savaş şartlarının gereği olarak her tarafta olduğu gibi, esirler arasında hayatını kaybedenler de küçümsenmeyecek oranda idi. Bu durumlarla daha ziyade kurum olarak Kızılay ve Kızılhaç ilgilendiği için söz konusu kurum yazışmalarında ve kayıtlarında esir iken hayatını kaybeden Leh asıllılar hakkında önemli bazı bilgilere ulaştık. Nisan 1918 veya müteakip bir tarihte oluşturulduğunu anladığımız¹² Fransızca ve Rusça olarak hazırlanan listelerden Türkiye’de ölen Leh asıllı savaş esiri ile ilgili ayrıntılı veri tespit etmek mümkün olmuştur. Söz konusu listeler, iki dilde hazırlanmış olmakla birlikte tamamen birbirinin aynısı olmayıp bazı farklı kayıtlar gözlenmiştir. Dolayısıyla iki liste birlikte değerlendirilerek tarafımızdan tek bir liste oluşturulmuştur. Oluşturulan bu listede 213 Polonyalının bilgileri bulunmaktadır. Listelerin Fransızca’nın yanında Rusça olarak da tutulmuş olması bizim daha önce yukarıda ifade ettiğimiz “Türkiye’de ölen Polonya asıllı askerlerin Rus ordusu içinde bulunanlar olduğu” tespitini teyit etmektedir. Burada, ölen kişiler isimlerine göre alfabetik olarak sı-

12 Listelerdeki ölüm tarihlerinin en geç olanı, 4 Nisan 1918 tarihini taşımaktadır.

ralanmıştır. Ayrıca; ilgili sütunlarda memleketi, ölüm yer ve tarihi, ölüm sebebi bilgileri de verilmiştir.

Şimdi, Türkiye’de hayatlarını kaybeden Polonya asıllı savaş esirlerini bir liste halinde sunuyoruz¹³;

Ölen Esirin Adı	Kızılay Arşivi Belge No	Memleketi	Ölüm yer ve tarihi	Ölüm sebebi
Aer Oskar Genrihoviç- Er	560/84	Piotrkow	Sivas; 18.02.1915,	Enterit
Andriejev İgnacy- Er	560/84	Lublin	Belemedik; 15.10. 1916;	Tifüs
Azarski Jan Martinoviç- Er	560/84	Kalisz	Maltepe Hastanesi; 12.03. 1917,	Enterit
Bania İgnacy Feliksoviç- Er	560/84	Lublin	Kırşehir; 17.03. 1917;	İshal
Bedal Jozef Valentinoviç- Er	560/84	Kalisz	Bahçe; 03.11.1916;	Dizanteri
Bialosorow Klementy Franzoviç	560/82	Grodno	Ankara; 22.09. 1917	
Bielinski Kiril Dymitroviç	560/84	Podole	Kırşehir; 10.02.1917;	Kaşeksi (aşırı zayıflık)
Brzezinski Josif Andreyeviç- Er	560/84	Varşova	Kırşehir; 24.03.1917;	Kaşeksi (aşırı zayıflık)
Bieronka Szymon İgnatiyeviç; Er	560/83	Grodno	Balıklı ?04.04.1918;	Dizanteri
Biezuçzka Jakub Kazimierzoviç- Er	560/84	Minsk	Ankara; 08.11.1916;	Tifüs
Bik Ernest Danieloviç; Onbaşı	560/83	Piotrkow	Sivas; 16.03.1916;	Tifüs

13 Bu liste **Kızılay Arşivi**, Kutu no: 560, Belge no:95-118; Kutu no:560, Belge no:73-84 kayıtlarında yer alan 36 varak belgenin ortak değerlendirilmesiyle tarafımızdan oluşturulmuştur. Liste üzerinde ikinci sütunda, her şahıs kaydının bulunduğu belge numarası ayrıca gösterilmiştir. Her ne kadar, belgelerde listede yer alan isimlerin Leh asıllı yani Polonyalı olduğu ifade edilmişse de isimlerinden dolayı bazılarının Rus asıllı olabileceği akla gelmektedir. Yer ve şahıs isimlerinin okunuş ve yazımında bize yardımcı olan Krakow Jagiellonian Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü Türkoloji Bölümü öğretim üyelerinden sayın Yrd. Doç. Dr. Piotr Nykiel’e teşekkür ediyorum. Rusça ve Fransızca olarak tutulan listelerden bazı örnekler için bkz., EK:2, 2a, 2b, 2c.

OSMANLI DEVLETİ'NİN POLONYA ASILLI ESİRLERE YAKLAŞIMI VE
TÜRKİYE'DE ÖLEN POLONYALI SAVAŞ ESİRLERİ (1915-1918)

Sayı: 92

9

Blosse Antoni; Er	560/83	Varşova	Mamuretü'l- Aziz; 10.10.1916;	Sıtma
Bolbat Jan Nikolayaviç; Er	560/83	Grodno	Karakilis; 20.07.1915;	?Preumorie (Akciğer soğuklaması)
Bondarjew Jozef Dawidoviç	560/82	Grodno	Ankara; 05. 12. 1916;	Tifo
Bonsky Stanislaw Yumanoviç; Er	560/83	Plock	Belemedik; 21. 11. 1917;	Sıtma
Breninski Herman?	560/83	Varşova	İstanbul; 30. 11. 1916;	Tifüs
Broma Yaiz Franseyeviç	560/83	Varşova	Sivas; 18.01.1916;	Tifüs
Bugaşçıkl Wladislaw Antonoviç; Er	560/82	Piotrkow	Ankara; 17. 11. 1916	Enterit
Burak Berko Germoviç	560/82	Lomza	Sivas; 16.03.1916;	Pleureise
Szarif Wasyli Brofimoviç- Er	560/116	Wolyn	06.02.1918;	Enterit
Szeszniakofw Kouzma feafiroviç	560/116	Minsk	Belemedik; 28.04.1918;	Kronik enterit
Sziller Wilhelm Danieloviç	560/116	Wolyn	Taksim Hastanesi 12.11.1916;	Enterit
Szymanski Georges Josifoviç	560/116	Korno	Sivas 08.04.1916;	Enterit
Chitznof Dimitri Egoroviç	560/116	Wolyn	Sivas 18.06.1916;	Kolera
Szmalis Michal Michaloviç	560/116	Piotrkow	Sivas 15.12.1915;	Tifüs
Szmalis Michal Michaloviç	560/116	Wolyn	Sivas 31.12.1915;	
Schmidt Karol Wilhelmoviç	560/116	Piotrkow	Sivas; 01.02.1916;	Enterit
Sznigeritch Chaim	560/116	Gradno	Sivas; 31.01.1916;	Plörezi
Szoltes Oskar Karoloviç- Onbaşı	560/115	Piotrkow	Sivas; 30.12.1915;	Tifüs

Szostow Jacor ...	560/115	Radom	Sivas; 18.07.1916;	Bilinmiyor
Szubern Reinhold Karoloviç	560/115	Kalisz	Sivas; 13.11.1915;	Tifüs
Sziptun Wlodzimierz Mikolajoviç	560/115	Khola	Ankara; 05.10.1916;	Kronik Enterit
Szplit Ludwik Janoviç	560/115	Piotrkow	(yer yazılmamış) 29.12.1916	Kronik Enterit
Szrandi Beniamin Janoviç	560/115	Wolyn	Kırşehir; 16.12. 1916;	Tifüs
Szrantie Juliusz Janoviç	560/115	Wolyn	Sivas; 01.03.1916;	Tifüs
Sztymbach Nohoum Rubinoviç	560/115	Grodno	Sivas; 10.05.1916;	Enterit
Sztochman Juliusz Wilhelmoviç	560/115	Wolyn	Sivas; 26.04.1916;	Diarşi (İshal)
Sztor Avraamoviç	560/115	Wolyn	Sivas; 20.09.1915;	Enterit
Dalecki Stefan Andraviç	560/114	Lublin	Bağçe; 19.10.1916;	Dizanteri
Damikszenko Nikita	560/114	Wolyn	Mamuretü'l- aziz Hastanesi; 23.09.1916;	Enterit
Danher Wilhelm Lyudvigoviç	560/79	Piotrkow	Sivas; 06.02.1916	Enterit
Diokantechou Alexandr Romanoviç	560/114	Wolyn	Hastanede 25.11.1917;	Sıtma
Dir Adolf Gotfridoviç	560/79	Piotrkow	Kırşehir; 14.05.1917	Enterit
Disterguef Johan Andreviç	560/79	Kalisz	Sivas; 04.02.1916	Enterit
Ditrich Jozef Janoviç	560/114	Kowno	Sivas 21.10.1915;	Enterit
Dziwinski Dawid	560/79	Varşova	8.Bölük Hastanesinde; 22.07. 1917	Silah yarası
Doudnis Walenty Walentyновиç- Onbaşı	560/78	Lublin	Mardin; 06.03.1917	Kronik enterit
Drobich Filip Jakuboviç; Onbaşı	560/114	Podole	Sivas; 17.12.1915;	Tifüs

OSMANLI DEVLETİ'NİN POLONYA ASILLI ESİRLERE YAKLAŞIMI VE
TÜRKİYE'DE ÖLEN POLONYALI SAVAŞ ESİRLERİ (1915-1918)

Sayı: 92

11

Edward	560/113	Wolyn	Mamuretülaziz; 12.10.1916	Ciddi sarılık (İctere grave)
Eigus August Henrykoviç	560/113	Piotrkow	Sivas; 01.01.1916	Tifüs
Ejorsky Jan Marcinoviç	560/113	Kalisz	Maltepe hastanesi; 12.03.1917	Kaşeksi
Elbrecht Adolf Krystynoviç	560/113	Wolyn	Ankara; 22.01.1917	Kronik Enterit
Endel Abram Jakuboviç	560/113	Piotrkow	Ankara, 20.10.1916	Dizanteri
Fastoucha Voiteh Hailovith ?	560/112	Radom	(yer yazılmamış) 04.08.1916	Enterit
Fichborh Emil Jakobeviç	560/112	Wolyn	Sivas; 20.12.1915	Tifüs
Fichter Franciszek Ignatoviç	560/112	Piotrkow	Sivas; 24.12.1915	Tifüs
Filewicz Jozef Piotroviç	560/112	Grodno	Sivas; 14.08.1916	Enterit
Franz Henryk Henrykoviç	560/112	Wolyn	Kırşehir; 30.01.1917	Kaşeksi
Freikand Adolf Smoiloviç	560/112	Wolyn	Sivas; 24.12.1915	Tifüs
Gadzek Jakup Romanoviç	560/112	Kielce	Sivas; 08.06.1916	Enterit
Gapttok Albert Yumusoviç	560/80	Varşova	Sivas; 13.07.1915	Sıtma
Gerent Otto Edwardoviç- Astsubay	560/80	Piotrkow	Sivas; 21.09. 1916	Enterit
Gimski Fransuç Antonoviç	560/80	Piotrkow	Sivas; 29.11. 1915	Dizanteri
Gorzibowski Waclaw Stanislaviç	560/111	Grodno	Sivas; 03.08.1916	Zatürre
Golec Edmund Konradoviç	560/80, 111	Varşova	Sivas; 03.08.1916	Enterit
Golobus Abraham	560/80, 560/111	Piotrkow	Sivas; 05.05.1916	Skorbüt (C vit. Eksikliği)
Goloncişzko Jan Alexandroviç	560/111	Wolyn	Toros; 17.10 1916	Dizanteri
Goltz Adolf	560/111	Chelm	Sivas; 18.04.1916	Bilinmiyor

Grams Rudolf Andrzeviç	560/111	Wolyn	Sivas; 14.01.1916	Tifüs
Granfmann Adolf Jozefoviç	560/110	Wolyn	Kırşehir; 25.01.1917	Kaşeksi
Grautehouk Nikifor Eliasz	560/110	Podole	Ankara; 18.12.1916	Enterit Dizanteri
Grzybowski Adam Ludwikoviç	560/79	Lomza	Ankara; 15.09.1916	Kaşeksi
Grigorenko Andriej Maksimoviç	560/110,79	Minsk	Mardin; 10.03.1916	Kaşeksi
Guarentt Otto Edwardoviç- Subay	560/111	Piotrkow	Sivas; 21.01.1916	Bilinmiyor
Gutziman August Frydrykoviç	560/112	Wolyn	Kırşehir; 12.02.1917	Kaşeksi
Gumski Franciszek Antonoviç	560/111	Piotrkow	Sivas; 29.11.1915	Dizanteri
Guontre Teodor Jakuboviç	560/111	Wolyn	Sivas; 15.02.1916	Bilinmiyor
Gwozdzinski Wasyli Wincentyoviç	560/111	Podole	Kırşehir; 28.01.1917	İshal
Hajnowski Stefan Antonoviç	560/110	Grodno	Sivas; 08.04.1916	Enterit
Harstock Albert Juliuszoviç	560/110	Varşova	Sivas; ölmüş	Tifüs
Ignatowicz Mikolaj Janoviç	560/77	Grodno	Toros; 19.11.1916	Nefrit
Inglistein Mosze Issakoviç	560/110	Wolyn	Mardin; 20.04.1917	Skorbüt
Iwanow Adam	560/78	Lublin	Kırşehir, (tarih yok)	Bilinmiyor
Iwanow Wladyslaw	560/78	Varşova	Belemedik; 15.10.1916	Kaşeksi
Ivochevitek Miron	560/110	Podole	Kadıköy; 29.01.1918	Kaşeksi
Jauravik Adam Wojciechoviç	560/110,78	Kalisz	Sivas; 31.12.1915	Tifüs
Jess Edward Augustoviç	560/77	Kalisz	Sivas; 06.12.1915	Tifüs
Jitnuk Mitrofan Iwanoviç	560/110	Wolyn	Bağçe; 12.11.1917	Dizanteri

OSMANLI DEVLETİ'NİN POLONYA ASILLI ESİRLERE YAKLAŞIMI VE
TÜRKİYE'DE ÖLEN POLONYALI SAVAŞ ESİRLERİ (1915-1918)

Sayı: 92

13

Kapusta Stanislaw Franciszekoviç	560/77	Lublin	Kırşehir; 13.01.1917	Kaşeksi
Karçzewski Wladyslaw Friedoviç	560/77	Siedlce	Mardin; 09.07.1917	Skorbüt
Karodlikin Mikolaj Brofimoviç- sınıfı bilinmiyor	560/107 (560/76-75'de var)	Wolyn	Belemedik; 01.01.1917	Tifo
Katz Şepseh	560/77	Lomza	Sivas; 22.05.1916	Bilinmiyor
Kinauk Otto Frederikoviç	560/108,77	Lodz	Sivas; 14.12.1915	Tifüs
Kinda Aleksandr Franseviç	560/77	Piotrkow	Sivas; 22.01.1916	Bilinmiyor
Kissel Wiktor Ignacyoviç	560/76	Grodno	Maltepe; 19.03.1917	Kaşeksi
Kobulan Wladislaw Andrzejviç	560/76	Piotrkow	Kırşehir; 21.03.1917	Enterit
Komarus Wladimir Teofiloviç- Sivil	560/107 (560/76-75'de var)	Wolyn	İstanbul; 23.12.1916	Malaria
Komieniewski Michal - Denizci	560/108,77	Podole	Ölü (tarih belirtilmemiş)	bilinmiyor
Kondel Ignacy Andrzejviç	560/76	Lublin	Belemedik	
Konski Wladyslaw Jossifoviç	560/76	Piotrkow	Sivas; 22.12.1915	Contagion (Bulaşma)
Kopicz Kiro Fransiszekoviç- Onbaşı	560/76	Piotrkow	Maltepe; 25.01.1917	Tifüs
Korta Wilhelm Edvardoviç	560/76	Piotrkow	Sivas (tarih belirtilmemiş)	Bilinmiyor
Kours Henryk Janoviç	560/75	Piotrkow	Sivas; 18.12.1915	Tifüs
Kovtoun Jefim Teodoroviç	560/107 (560/76-75'de var)	Podole	Haydarpaşa; 27.05.1917	Bilinmiyor
Koytek Teofil Walentynoviç	560/76	Lomza	Bahçe; 15.11.1916	Dizanteri
Kozlowski Boleslaw Stanislawiç	560/75	Lomza	Kırşehir; 02.03.1917	Kaşeksi
Krikonos Franciszek	560/75	Wilno	Ankara; 29.11.1916	Tifüs

Krolikowski Wojciech Jozefoviç	560/75	Kalisz	Sivas; 23.03.1916	Enterit
Lapinsky Wladislaw Hipolitoviç	560/74	Lomza	Sivas; 30.03.1916	Enterit
Lesniewski Jan Jozefoviç	560/74	Kalisz	Belemedik; 18.10.1916	Yüksek ateş
Lewkowicz Jozef Jakuboviç	560/74,106	Lodz	Sivas 27.12.1915;	bilinmiyor
Lesniewski Jan Rochaviç	560/74	Varşova	Kırşehir; 13.01.1917	Kaşeksi
Lesniak Jan Franciszekoviç	560/74,106	Keltz	Sivas; 23.12.1915	Tifüs
Lisowski Jozef Michaloviç	560/74	Kalisz	Sivas; 04.04.1916	Enterit
Lonkchi Stanislaw	560/106,74	Varşova	Mardin; 26.08.1916	Fievre (Ateş) marecageuse
Lukas Wojciech Jozefoviç	560/74	Piotrkow	Sivas; 23.04.1916	Enterit
Luczak Piotr Jozefoviç	560/72,106	Kalisz	Sivas: 29.12.1915	Tifüs
Luksi Stanislaw	560/72	Varşova	Mardin; 26.08.1916	Sıtma
Malychenia Maciey Mikolajeviç	560/72	Grodno	Maltepe 25.03.1918;	Kaşeksi
Mançıçk Alexandr Jozefoviç	560/72	Lublin	Sivas 18.12. 1915;	Dizanteri
Mandanyok Michal Kuzma	560/72	Piotrkow	Afyonkarahisar; 24.12.1916	Zatürre
Marks August Michaloviç	560/72	Radom	Sivas 12.04.1916;	Enterit
Martin Johann (Jan?)	560/105,72	Wolyn	Mamuretü'l- aziz Hastanesi; 31.10.1916	Nefrit
Matis Juliusz Michaloviç	560/105,72	Wolyn	Ankara; 20.10.1916	Bilinmiyor
Mayer Radolf Godfrydiç	560/105,72	Wolyn	Kırşehir; 05.02.1917	Kaşeksi
Mielnik Nikofor Safroniç-Çavuş	560/105,72	Podolia	Bağçe; 09.01.1917	Tifüs

OSMANLI DEVLETİ'NİN POLONYA ASILLI ESİRLERE YAKLAŞIMI VE
TÜRKİYE'DE ÖLEN POLONYALI SAVAŞ ESİRLERİ (1915-1918)

Sayı: 92

15

Mihalof George(Jerzy?)	560/105,72	Podolia	Bağdat; 14.09.1916	Bilinmiyor
Michalak Aleksander	560/72	Piotrkow	Bahçe; 01.11. 1916;	Enterit
Michalak Leon Kazimierz	560/72	Piotrkow	Bahçe 28.10.1916;	Dizanteri
Minarczyk Wladyslaw	560/73,105	Varşova	Ölmüş	bilinmiyor
Mostowski Blazej (Salen?)	560/104,73	Grodno	Sivas; 07.04.1916	Enterit
Muliar Efrem Janoviç	560/104	Podolia	Maltepe; 27.02.1918	Zatürre
Moutchal Jan Jakubiç	560/104,73	Varşova	Ankara; 11.02.1918	Enterit
Nakhtigal Aleksander Auguste	560/104,72	Wolyn	Sivas; 30.,01.1916	Tifüs
Nanasniç Prokofij İvanoviç	560/73	Podolia	Bahçe; 17.11.1916	Enterit
Navaykt Wictor Karoloviç-Onbaşı	560/73	Lublin	Bahçe; 14.11.1916	Enterit
Niewweglowski Arten Janoviç	560/104,72	Podolia	Bağçe; 30.11.1917	Dizanteri
Nichalak Aleksander	560/104,72	Piotrkow	Bağçe; 01.11.1916	Enterit
Nikiel Ignacy Piotroviç	560/73	Minsk	Belemedik; 01.12.1916	Zatürre
Nikonia Leon Michaloviç	560/104,72	Lotz	Maltepe; 24.01.1917	Tifüs
Nowak Mancin Wojciech	560/104,72	Varşova	Kırşehir; 16.03.1917	Zatürre
Obouvaza Szymon Franciszek	560/104,72	Varşova	Sivas; 11.04.1916	Enterit
Ochivala Franciszek Franciszek	560/104	Kalisz	Sivas; 02.02.1916	Enterit
Ourbach Felix Jakuboviç	560/104,72	Lubline	Sivas; 01.01.1916	Enterit
Poloznik Auxip Aksenty	560/102	Podolia	Ankara; 30.12.1916	Enterit Kronik
Pana Ignacy Feliks	560/102	Lublin	Kırşehir; 17.03.1917	Kaşeksi
Papaczenko Tichon Siemionoviç	560/102	Minsk	Bağçe; Ölü (tarih yok)	Bilinmiyor

Pavliux Aleksy Moysze-Onbaşı	560/102	Podolia	Ankara; 02.10.1916	Enterit
Pedal Valenty Szymoniç	560/102	Galice	Kırşehir; 25.05.1917	Kaçeksi
Pede Johann Krystianoviç	560/102	Wolyn	Sivas; 13.01.1916	Tifüs
Pehiblovsky Vitzeny Janoviç	560/102	Lomza	Sivas; 06.02.1916	Enterit
Piros Tomasz Ignacy	560/102	Kalisz	Kırşehir; 25.11.1916	Tifüs
Pitehko Jozef- Onbaşı	560/102	Minsk-ville	Sivas; 01.02.1916	Enterit
Piwowski Jozef Wojciech	560/102	Kielce	Ankara; 26.09.1916	Kaçeksi
Polechcuk Jan Tymoteosz?	560/102	Wolyn	Kırşehir; 14.02.1917	Kaçeksi
Pankratow Krystian	560/101	Kalisz	Mamuretü'l-aziz; 05.10.1916	Enterit Kronik
Postek Wladislaw Stanislawiç	560/101	Lomza	Sivas; 26.01.1916	Enterit Kronik
Przekow Igor Janoviç	560/101	Minsk; 26.12.1916	Dizanteri
Primakow Semcon Aleksandroviç	560/101	Podole	Kırşehir; 07.12.1916	Bilinmiyor
Proskworovski Piotr Dominikiç	560/101	Podole	Ankara; 27.11.1916	Enterit
Rabe Ritekart Adamoviç	560/100	Piotrkow	Sivas; 11.05.1916	Enterit
Raborawiç Jozef Valentinoviç	560/100	Kalisz	Bağçe; 19.12.1916	Anemi
Razzobe Franciszek Kazimiroviç- sınıfı bilinmiyor	560/100	Podole	Belemedik; 05.01.1917	Tifüs
Rein Godfryd Godfrydoviç	560/100	Wolyn	Kırşehir; 12.01.1917	Kaçeksi
Rinkar Fryderyk Janoviç	560/100	Chelm	Sivas; 19.12.1915	Dizanteri
Rismann Henryk Wilhelmoviç	560/100	Kalisz	Sivas; 15.02.1916	Enterit
Robin Jakub Bizachiç	560/100	Grodno	Sivas; 16.12.1915	Bilinmiyor
Rybak Pane Jozefoviç	560/100	Grodno	Afyonkarahisar; 04.01.1917	Dizanteri
Sadolski Michal Janoviç	560/99	Wilno	Kırşehir; 30.01.1917	Kaçeksi

OSMANLI DEVLETİ'NİN POLONYA ASILLI ESİRLERE YAKLAŞIMI VE
TÜRKİYE'DE ÖLEN POLONYALI SAVAŞ ESİRLERİ (1915-1918)

Sayı: 92

17

Sender Ponty Jozefoviç	560/99	Podole	Kıryehir; 08.02.1917	Diarşi
Senik Tychon? Andreviç	560/99	Podole	Mardin; 15.02.1917	Dizanteri
Sarafin Jan Jozefoviç	560/99	Radom	Amanos; 22.04.1918	Plessure?
Sygalun Franciszek Janoviç	560/99	Lublin	Taksim; 24.11.1916	Dizanteri
Sikorski Antoni Stanislawiç	560/99	Lublin	Bağçe; 10.10.1916	Tifüs
Slesnik Andrzej Kazimierz	560/99	Kalisz	Sivas; 29.09.1915	Tifüs
Zubek? Stanislaw Franciszek	560/99	Lomza	Kırşehir; 24.01.1917	Kaşeksi
Slupinski Antoni Aleksanderoviç	560/99	Grodno	Sivas; 30.01.1915	Dizanteri
Stanislavsky Frantz Antonoviç	560/99	Kalisz	Belemedik; 26.09.1916	Ateşli Tifo
Stankieviç Zygmunt Pawel	560/99	Wilno	Toros; 25.09.1915	Sıtma
Tolstoj Vasyli Aleksandraviç	560/98	Grodno	Sivas; 02.08.1916 (28.8?)	Enterit
Tchijous Waclaw Ludwikoviç	560/98	Wilno	Sivas; 09.03.1916	Enterit
Theuss Grzegorz Michaloviç	560/98	Varşova	Sivas; 28.02.1916	Kaşeksi
Tin Daniel? Godfrydoviç	560/98	Wolyn	Ankara; 14.11.1916	Enterit
Tyskow Piotr Andrzej	560/98	Varşova	Sivas; 19.07.1916	Tifüs
Tumiterski Stanislaw Wogoliç?	560/98	Piotrkow	Afyonkarahisar; 28.12.1916	Sıtma
Tunowski Meyer	560/98	Grodno	Sivas; 07.02.1916	Enterit
Turek Vincenty	560/98	Kalisz	Sivas; (tarih belirtilmemiş)	Bilinmiyor
Trzniak Jan	560/98	Grodno	Bağçe; 12.11.1916	Enterit
Trussacki Franciszek	560/98	Lomza	Bağçe; 28.12.1916	Pernisiyöz ateş
Cekowicz Jozef Andrzej	560/98	Kalisz	Sivas; 17.08.1916	Faihleisi Generate ?

Wagner Henryk Gotlieboviç	560/82	Kalisz	Sivas; 28.02.1916	bilinmiyor
Wakulicz Dymitr	560/97,81, 82	Wolyn	Ankara; 30.04.1917	Enterit Kronik
Wancak Jozef Wojciech	560/82	Kalisz	Sivas; 04.01.1916	Tifo
Warobiwski Adam Josefoviç	560/96	Grodno	Kırşehir; 18.01.1917	Kaşeksi
Wasiek Jozef Wojciechoviç	560/81	Varşova	Sivas; 30.03.1916	enterit
Waşzulski Bogdan? Janoviç	560/81	Lomza	Kırşehir; 14.01.1917	Kronik Diarşi
Weisenberg Szlomo Girsoviç	560/82	Grodno	Bahçe; 15.10.1916	Enterit
Weitland Ludwik Wilhemoviç	560/81	Varşova	Sivas; 17.02.1916	Tifüs
Velbland Szlomo Romanoviç?	560/81	Lomza	Ankara; 15.01.1916	Enterit kronik
Weltz Gotlieb?	560/97 ,81	Wolyn	İstanbul; 16.09.1916	Kaşeksi
Wolek Antoni Jozefoviç	560/81	Piotrkow	Mardin; 14.01.1917	Sıtma
Wolski Wilhelm Henrikoviç	560/96	Wolyn	Sivas; 15.01.1916	Tifüs
Wolczuk Aksenty Jakubiç- Denizci	560/96	Podolia	Belemedik; 14.12.1916	Dizanteri
Wonciszko Stanislaw Piotroviç	560/81	Varşova	Kırşehir; 3.12.1916	Kaşeksi
Jakuczewski Bronislaw	560/96	Vaşova	Bursa; 01.04.1918	Bilinmiyor
Jakusak Stanislaw Andrzej	560/96	Piotrkow	Ankara; 29.10.1916	Tifüs
Jagiello Hipolit Franciszek	560/96	Siedlce	Bağçe; 11.11.1916	Bilinmiyor
Jakolasznik Teodor Jakubiç	560/96	Kalisz	Sivas; 16.12.1915	Tifüs

Yanki Igor Frydrykoviç	560/96	Wolyn	Ankara; 20.01.1917	Dizanteri
Janczon Stanislaw Jakubiç	560/96	Wilno	Maltepe; 10.02.1918	Dizanteri
Jungardt Andrzej Samueloviç	560/95	Wolyn	Sivas; 19.12.1915	Tifüs
Zakker Emil Juliusz	560/95	Wolyn	İstanbul Davutpaşa Hastanesi; 31.05.1917	Enterit
Zawolowicz Ludwik Tymoteusz	560/95	Podolia	Bağçe; ölmüş	Bilinmiyor
Zegrunhaguel Fridrich Augusteviç	560/95,78	Lublin	Kırşehir; 15.02.1917	Diarşi

Şimdi, Türkiye’de hayatını kaybeden Polonya asıllı bu esirlerle ilgili olarak bazı değerlendirmelere girmek istiyoruz;

Künye bilgilerinden, anladığımızı göre, ölenler içinde, 1 astsubay, 1 çavuş, 8 onbaşı, 2 denizci bulunmakta olup geri kalanı erdir. Yani, Rus ordusu içinde bulunan Polonya kökenli askerlerin hemen tamamına yakını rütbesiz askerdir. Dikkat edilirse, 213 kişi arasında bir astsubayın dışında subay bulunmamaktadır. Bu durum herhalde, Rus ordusunun, kadrosunda bulunan Rus kökenli olmayanlara karşı bakış açısıyla da alakalıdır.

Ölen askerlerin memleketleri açısından bir analiz yaptığımızda çokluk sırasına göre şöyle bir tablo karşımıza çıkmaktadır; Wolyn (38)¹⁴, Piotrkow (32), Grodno (20), Kalisz (23), Podolia (21), Varşova (20), Lublin (14), Lomza (12), Minsk (7), Radom (4), Wilno (5). Bu şehirlerin dışında memleketi; Siedlce, Chelm, Kielce, Galice, Korno, Lodzk, Plock, Khola olan Polonyalılara rastlanmıştır. Bu durum bize, bugün Polonya sınırları dışında bulunan yukarıdaki bazı şehir veya kasabaların o dönemlerde Lehli ağırlığının veya nüfusunun bulunduğu yerler olarak bir fikir vermektedir.

Listede yer alan “ölüm yerleri”, bize Leh asıllıların veya daha geniş anlamda Rus tebaası savaş esirlerinin Türkiye’de nerelerde bulduklarını gösteriyor. Buna göre esarete iken hayatını kaybeden en fazla Lehli 87 kişi ile Sivas’ta

14 Parantez içindeki rakamlar, ölen asker sayısını ifade etmektedir.

gözlenmiştir. Demek ki Sivas, özellikle Rus tebaası savaş esirlerinin tutulduğu önemli kamplardan biri idi. Bunu şu yerler takip etmektedir; Kırşehir (28), Ankara (21), Bahçe (19), Belemelik (11)¹⁵, Mardin (8), Maltepe (7), Mamüretü'l-aziz (Elazığ) (5), Afyonkarahisar (3). Bunların dışında; Amanos, Bağdat, Bursa, Saimbeyli, Toros ve İstanbul'un değişik ilçe ve buradaki hastanelerde hayatını kaybeden Polonyalılar gözlenmiştir. Özellikle, İstanbul Davutpaşa, Maltepe, Taksim Hastaneleri ile Mamuretü'l-aziz ve bazı bölük hastanelerinde tedavi görürken hayatını kaybeden Polonyalıların sayısı az değildir. Bu tablo, hasta esirlerin mümkün olduğunca tedavi imkânlarının arandığı anlamını taşımaktadır.

Daha önce bahsettiğimiz Kızıllaç heyetinin 28-29 Kasım 1916 tarihlerinde Afyonkarahisar'daki esirleri ziyaret sırasında tuttıkları raporlarda; savaşın getirdiği zorluklardan olarak zaman zaman dinî hizmetlerde bazı sıkıntılar yaşadığı belirtilmekle birlikte, ölen esirlerin cenazelerinin Hristiyan mezarlığına defnedildiğini ve bizzat bu mezarları yerinde gördüklerini ifade etmişlerdir. Yine değişik kamplardaki gözlemlerinde ölenlerin rahip nezaretinde Hristiyan mezarlığına gömüldüğünden bahsetmektedirler¹⁶. Benzer tespitler Kızılay heyetinin raporlarında da yer almaktadır¹⁷. Bu gözlemlerden hareketle, hayatını kaybeden Polonyalı esirlerin de imkânlar ölçüsünde, dinî vecibeleri karşılanarak defnedildiklerini düşünüyoruz. Öyle zannediyoruz ki, yukarıda adı geçen şehirlerde bulunan gayr-i müslim mezarlıklarında Polonyalılara ait mezarlara rastlamak mümkün olabilir.

Ölüm sebeplerine gelince; ölen Polonyalıların çok büyük bir bölümünün dönemin yaygın hastalıklarından hayatını kaybettikleri görülüyor. Listede yer alan ölüm sebeplerini analiz ettiğimizde gözlenme sıklığına göre en fazla şu hastalıklarla karşılaşılmıştır; Enterit (61), Tifüs (43), Kaşeksi (27), Dizanteri

15 *Belemelik*, Pozantı'ya bağlı bir köydür. Almanlar demiryolu inşaatı sırasında, çalışanların her türlü ihtiyacını karşılamak üzere bu köyü önemli bir merkez haline getirdiler. Öyle ki, tam teşekküllü bir hastane, bir kilise, bir cami, bir sinema ve yeni evler inşa etmişlerdi. 1917 yılı başında köyün nüfusu; işçiler, hizmet veren köylüler ve Alman yetkililer, askerler de dahil olmak üzere 35.000'e ulaşmış idi. 1915 ortalarından itibaren İtilaf Devletleri savaş esirlerinin de bulunduğu önemli kamplardan biriydi. Burada tutulan esirler de yerli işçilerle birlikte, tünel kazılarında çalışmışlardır. (Doğan Şahin, "I. Dünya Savaşında Osmanlı'nın Elindeki Esirler ve Üsera Garnizonları", <http://dstercume.blogspot.com.tr/2011/02/1-dunya-savasinda-osmanlinin-elindeki.html>; erişim tarihi: 06.01.2014)

16 Comite International De La Croix-Rouge, "Documents Guerre Europeenne 1914-1917", den nakleden; Ahmet Tetik, a.g.m.,

17 Mesut Çapa, a.g.m. s.52.

(21), İshal (6), Zatürre (5), Sıtma (4), Tifo (4). Bunların dışında, Nefrit, kolera, skorbüt, plörezi, anemi, sarılık gibi hastalıklar seyrek de olsa gözlenmiştir. Burada adı geçen hastalıklar, aslında sadece esirler arasında değil o yıllarda hemen hemen bütün Anadolu'da görülüyordu¹⁸.

18 Önceleri ilgili yer Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü Arşivlerinde bulunan ve daha sonra Ankara'da toplatılan "Vefâyâta Mahsus Vukûat Defterleri"nden ölüm sebeplerine baktığımızda Birinci Dünya Savaşı yıllarında Anadolu'da yaygın olan hastalıklar hakkında sağlıklı verilere ulaşabiliyoruz. Bir fikir vermesi açısından mesela bkz; Nuri Köstüklü, "Balkan Savaşlarından Milli Mücadeleye Şehitler Üzerine Yapılacak Bilimsel Araştırmalarda Metod ve Kaynak Meselesine Dair Bazı Düşünceler", **Dokuzuncu Askeri Tarih Semineri II (22-24 Ekim 2003- İstanbul)**, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2006, s.215; Bodrum ve çevresinden örnekler için, Nuri Köstüklü "Bodrum Vefâyâta Mahsus Vukuat Defterleri", **3. Uluslararası Her Yönüyle Bodrum Sempozyumu, 30 Ekim- 1 Kasım 2013**, Bodrum, Bildiriler, C.2, İzmir 2014, s.643-647; Nuri Köstüklü, "Birinci Dünya Savaşı Sosyal Tarihinin Yeterince Bilinmeyen Bir Kaynağı: Vefâyâta Mahsus Vukuat Defterleri", Türk Tarih Kurumu, **Uluslararası Birinci Dünya Savaşı Sempozyumu**, 12-15 Kasım 2015 İzmir.

SONUÇ

Birinci Dünya Savaşı'nda, Osmanlı'nın esir aldığı Rus ordusu mensupları içerisinde Leh asıllılar da bulunuyordu. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde, diğer İtilaf Devletleri esirleriyle birlikte, Leh asıllı askerlerin de, dönemin imkânları çerçevesinde, -dışarıdaki Türk esirlerinin şartlarıyla mukayese edilemeyecek düzeyde- iyi şartlarda tutulmaya çalışıldığı görülmüştür. Özellikle, tarihî Türk-Leh dostluğu çerçevesinde Polonya kökenli esirlere -mevcut hukuk ve müttefik politikaları da dikkate alınarak- toleranslı davranma yolları aranmıştır. Tabii ki, savaş şartlarının acı gerçeklerinden olarak, esirler arasında hayatını kaybedenler de bulunuyordu. Nisan 1918 itibarıyla, hayatını kaybeden 213 Polonyalının künyesi tespit edilmiştir. Tabii ki, mevcut belgeler ışığında bizim ulaşabildiğimiz bu sayının ileride ortaya çıkacak yeni bazı bilgi ve belgelerle artması muhtemeldir. Künyeleri tespit edilebilen söz konusu Polonyalı askerlerin, daha ziyade o dönemin yaygın hastalıklarından dolayı vefat ettikleri görülmüştür. Öldükleri yerlerde bugün bile bunların mezarlarına rastlanabileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

A-ARŞİVLER

1-Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

HR.SYS.Dosya:2228, Gömlek:39 (Rebiü'l-ahir 336 tarihli belge)

HR.SYS.Dosya:2227, Gömlek:61 (22 Teşrin-i sani 333 tarihli yazı)

HR.SYS.Dosya:2228, Gömlek:39 (30 Kanun-i sani 334 tarih ve 38334 sayılı yazı).

HR.SYS. Dosya:2227, Gömlek:61

HR.SYS. Dosya:2228, Gömlek: 39 (9 Şubat 334 tarihli belge);

HR.SYS. Dosya: 2228, Gömlek:39 (29/01/ 334 tarih ve 18893 sayılı yazı)

HR.SYS. Dosya:2228, Gömlek:39 (28 Şubat 334 tarihli belge)

HR.SYS. Dosya:2212, Gömlek:7 (27 Rebiü'l-evvel 339/ 2 Kanun-i sani 337 tarihli belge)

2- Kızılay Arşivi

Kutu no: 560, Belge no: 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 118;

Kutu no:560, Belge no:73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84.

B- KİTAP VE MAKALELER

ÇAPA, Mesut, “Birinci Dünya Savaşında Türkiye’de İtilaf Devletleri Askerleri”, **Toplumsal Tarih**, Haziran 1999.

KÖSTÜKLÜ, Nuri, “I.Dünya Savaşı Sırasında Rusya’nın Ukrayna ve Diğer Bölgelerindeki Türk Savaş Esirlerine Dair Bazı Tespitler”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, sayı:83, Temmuz 2012, s.1-16.

KÖSTÜKLÜ, Nuri, “Balkan Savaşlarından Millî Mücadeleye Şehitler Üzerine Yapılacak Bilimsel Araştırmalarda Metod ve Kaynak Meselesine Dair Bazı Düşünceler”, **Dokuzuncu Askeri Tarih Semineri II (22-24 Ekim 2003- İstanbul)**, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2006, s.205-219.

KÖSTÜKLÜ, Nuri, “Bodrum Vefayata Mahsus Vukuat Defterleri”, 3. Uluslararası Her Yönüyle Bodrum Sempozyumu, 30 Ekim- 1 Kasım 2013, Bodrum, **Bildiriler**, C 2, İzmir 2014, s.643-647.

NYKİEL, Beata, NYKİEL, Piotr, (çeviren: O.Fırat Baş) “Türkler Galiçya’da”, Polonya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği resmi web sitesi http://ankara.msz.gov.pl/tr/ikili_isbirligi/polonya_kulturu_vebilimi/polonyaturkiye/turkler_galicyada/ (erişim tarihi: 06.11.2013).

ÖZÇELİK, Mücahit, **Birinci Dünya Savaşında Türkiye’deki Esirler**, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2013.

ŞAHİN, Doğan, “I. Dünya Savaşında Osmanlının Elindeki Esirler ve Üserra Garnizonları”, (<http://dstercume.blogspot.com.tr/2011/02/1-dunya-savasinda-osmanlinin-elindeki.html>;erişim tarihi:06.01.2014).

TETİK, Ahmet, “Osmanlı’ya Esir Düşenler”, **Atlas Tarih Dergisi**, Nisan-Mayıs 2013, s.83-91.

2
 تونسی ده شایه بیجا در که ایستاده که الملک اوسیدی زاده می گزیده سالک عثم زده ایستاده که ایستادی
 حریه عادت نامور ایلی می معرفت زده ده و طبع او غنچه نوس از هیلا و ما جود می کن که هیقه ده
 وقتی که جلید فر سلح کونفره زبعت نظر عماره انسی قابس جود
 تفیلات مدودیه نظر وقعات بیایک آقا ارضی شله کوره ایستاد شخصه ساری امانه صفه فر
 ایخان دوتجه تاکن بیجیت نودوه او کونده تفعلت کویه تمام ساه صدراته و کله عمده یونسی زاده غایبه
 آصف ایدیه نظر ایدکی مدودیه
 استاده ارضی مدری
 محمد حسن

EK:2, 2a, 2b, 2c Hayatını kaybeden Leh asıllı esir askerlerle ilgili Rusça ve Fransızca olarak tutulan listelerden bazı örnekler

560/84

 Liste des Prisonniers
de guerre polonais (de l'ancienne armée russe)
décédés en Turquie.

COMMISSION DES PRISONNIERS DE GUERRE

Noms, Prénoms, Grade	Age	Régiment, Compagnie, Matricule	ADRESSE	DATE et lieu de capture	OBSERVATIONS
"А." Асѣ Оскаръ Генриховичъ ряд.		26 Карсской полр. Бригады	Петроковск. губ.	24. 7. 915 Даревъ	+ 18. 2. 916 Сивасъ, Военный комисс.
Азарекъ Мванъ Мартыновичъ ряд.		то же	Камской губ.	7. 4. 916 Ольгин	+ 12. 3. 917 Мавъ Мелъ, Военный комисс., Худосице
Андреевъ, Мвантъ ряд.		15 Турк. Стр. п. 9 р.	Ловлинской губ.		+ 15. 10. 916 Беленскъ, Турок.
"Б." Баня Мвантъ Феликсовичъ ряд.		153 Вакцинск. п. п. 1 р.	Ловлинской губ.	18. 12. 916 7. Ефрейт.	+ 17. 3. 917 Куръ Мелъ, Инжентерск.
Бедаль Тоосифъ Валентиновичъ ряд.		19 Турк. Стр. п. 2 р.	Камской губ.	9. 6. 916 Балдурт	+ 3. 11. 916. Бахъ, Инжентерск.
Безрука Аксель Казимировичъ ряд.		508 п. Потаски 12 р.	Млнскій губ.	22. 6. 916 Табъ Басиф	+ 8. 11. 916 Ангофа, Силной Турк.
Боллинкинъ Киркинъ Тимофеевичъ ряд.		506 п. Потаски 14 р.	Мовлинской губ.		+ 10. 2. 917 Куръ Мелъ, Худосице.
Березинскій Тоосифъ Андреевичъ ряд.		28 Турк. Стр. п. 8 р.	Варшавской губ.	28. 11. 916 Кавъ-фр.	+ 24. 3. 917 Куръ Мелъ, Худосице.

560 / 83

CROISSANT-ROUGE
OTTOMAN
Constantinople

2

Liste des Prisonniers

de guerre polonais, déjés en Turquie.

COMMISSION DES PRISONNIERS DE GUERRE

Noms, Prénoms, Grade	Age	Régiment, Compagnie, Matricule	ADRESSE	DATE et lieu de capture	OBSERVATIONS
Беронка Семён Иванович 34 л.			Ураховка. уф.		+ 4. 4. 918 Балыкчи, Дувантисъ.
Бирт Эрнест Иванович ефрейтор		13 Турк. Сгр. н.	Мелпоровак. уф.	7. 11. 915 Оутии	+ 16. 3. 916 Скаев, Мигод.
Броссе Антонь, рад.		18 Сгр. н. - 7р.	Бармака		+ 10. 10. 916 Машурет, Дувантисъ, Нашурет.
Бондарт Иван Николаевич рад.		261 н. Ахун. н. 11р.	Тротицкой уф.	20. 7. 915 Каракич	+ 30. 10. 915 Скаев, Воманчил Меркич.
Бондаревъ Иосиф Иванович рад.		154 н. Дердентик н. 16р.	Тротицкой уф.	7. 9. 916 Бандурт	+ 5. 12. 916 Ангофа, Мигод.
Бонелли Станислав Юлианович рад.		37 Сгр. Сгр. н. 13р.	Туачкой уф.	9. 10. 916 Фабрудта	+ 21. 11. 917 Бомелетикс Машурет.
Бреженский Земляков, рад.		261 н. Ахун. н. 16р.	Бармака	15. 7. 915	+ 30. 11. 916. Кенсет-полк,
Брожа Ян Францевич рад.		280 н. 16р.	Бармака. уф.	26. 10. 915 Джа	+ 18. 1. 916. Скаев, Мигод.

OSMANLI DEVLETI'NİN POLONYA ASILLI ESİRLERE YAKLAŞIMI VE
TÜRKİYE'DE ÖLEN POLONYALI SAVAŞ ESİRLERİ (1915-1918)

Sayı: 92

29

A, B. Liste № 1.

CROISSANT-ROUGE
OTTOMAN
Constantinople

Liste des Prisonniers
(Polonais) détenus en Turquie

COMMISSION DES PRISONNIERS DE GUERRE

Noms, Prénoms, Grade	Age	Régiment, Compagnie, Matricule	ADRESSE	DATE des et lieu de captivité	OBSERVATIONS Cause de décès
A.					
Aér Oscar fils de Heinrich soldat	23	26 ^e Brigade de la frontière de Kas	g ^t de Petrokoff	+ 18.2.916. Sivas	Entérite
Andreyeff Ignat, soldat		15 ^e R. tir. de Ewguistan 9 ^e C ^{ie}	g ^t de Lubline	+ 15.10.916. Kélemedik	Eyphus
Azarsky Jean fils de Martin soldat		26 ^e Brigade de la frontière de Kas	g ^t de Kalich	+ 12.3.917 Hôpital de Matépe	Entérite chronique
B.					
Bana Ignaty fils de Felix soldat		153 ^e R. J. 1 ^e C ^{ie} Bokinsky	g ^t de Lubline	+ 17.3.917. Kiz Chikir	Diarrhee
Bedal Joseph fils de Valentin soldat		19 ^e R. tir. de Eur- -quistan, 2 ^e C ^{ie}	g ^t de Kalich	+ 3.11.916. Bagtche	Dysenterie
Belinkin Kirill fils de Timofey soldat		506 ^e Draguine Inf. 14 ^e C ^{ie}	Podolia	+ 10.2.917. Kiz Chikir	Cachexie
Bousinsky Joseph fils de André soldat		28 ^e R. tir. de Eur- -quistan, 8 ^e C ^{ie}	g ^t de Varsovie	+ 24.3.917. Kiz Chikir	Id. "
Beronek Semen fils de Ignaty Grade inconnu 1 ^{er} sergent		16 ^e R. du Caucase Inconnu	g ^t de Grodno	+ 4.4.918 Balicki	Dysenterie
Birk Ernest fils de Daniel caporal		13 ^e R. tir. de Eur- -quistan	g ^t de Petrokoff	+ 16.3.916. Sivas	Eyphus
Blase, Anton soldat		18 ^e R. tir. railleur 7 ^e C ^{ie}	Varsovie. ville	+ 10.10.916. Maamswitzk - Agiz	Paludisme
Bonsky Stanislas fils de Yankien, soldat		37 ^e R. tir. de Sibérie 13 ^e C ^{ie}	g ^t de Plojz	+ 21.11.917. Kélemedik	Malaria

CROISSANT - ROUGE OTTOMAN
 Constantinople
 COMMISSION DES PRISONNIERS DE GUERRE

Liste des Prisonniers de Guerre
 (Polonais) Décédés en Turquie

Bull. No 72-8-920 - 24 JANVIER 1916

Noms, Prénoms, Grade	Régiment, Compagnie, Matricule	ADRESSE	DATE et lieu de décès	CAUSE DE DÉCÈS (*)
13. <i>Bourax</i> Bourax fils de Ghereke Soldat	13° Rgt. de Conquête 6° C ^{ie}	g ^t de Lonja	Sivas. + 16.9.916.	Pleurésie.
14. <i>Brejovsky</i> Zelman, soldat	251° Rgt. Inf. 16° C ^{ie} (Belouzhinsky)	Varsovie - ville	Cant. fle. + 30.11.916.	inconnue Typhus
15. <i>Brona</i> Van fils de Franz Soldat	23° Rgt. tir. 6° C ^{ie}	g ^t de Varsovie	Sivas. + 19.1.916.	Typhus.
16. <i>Boulechtchik</i> Vladimir fils de Anton Soldat	15° R. tir. de Cour- quistan, 5° C ^{ie}	g ^t de Petronoff	+ 17.11.916. Angora	Entérite.
16. <i>Charv</i> Tassyl fils de Trofim Soldat	244° Rgt. 7. 10° C ^{ie} (Krasnostarsky)	Volynie.	Cauc. Dague + 6.2.916.	Entérite
17. <i>Chechianoff</i> Kouzma fils de Feodor Soldat	144° Rgt. 9. 12° C ^{ie}	g ^t de Moux.	Sélémeük + 29.4.916 C-p ^{te}	Entérite chronique
18. <i>Chiller</i> Wilhelm fils de David Soldat	17° R. tir. de Cour- quistan, 6° C ^{ie}	Volynie	Hôpital de Sivas + 12.11.916.	Faiblesse générale Ent
19. <i>Chimansky</i> Georges fils de Joseph Soldat	Bataillon "Bitchkomonsky"	Korno - ville	Sivas (221) + 8.4.916.	Entérite
20. <i>Chitzroff</i> Smityl fils de Ezer Soldat	566° Droujina Inf. 4° C ^{ie}	Volynie.	décédé à Sivas (2955) + 18.6.916.	Cholera.
21. <i>Chmalis</i> Mikhaïl fils de Mikhaïl Soldat	15° R. tir. 15° C ^{ie}	g ^t de Petronoff	Sivas + 15.12.916.	Typhus.
22. <i>Chmalis</i> Mikhaïl fils de Mikhaïl Soldat	262° R. 7. 5° C ^{ie} (Grozniensky)	Volynie.	Sivas + 31.12.916.	?
23. <i>Chmitt</i> Karl fils de Wilhelm Soldat	14° R. tir. de Cour- quistan, 6° C ^{ie}	g ^t de Petronoff	Sivas + 1.2.916.	Entérite
24. <i>Chiqueritch</i> Khalim, Soldat	254° R. 7. 1° C ^{ie} (Guerquensky)	g ^t de Graduo	Sivas + 31.1.916.	Pleurésie.

(*) Les dates seules indiquées dans cette colonne sont celles ayant trait à l'envoi de l'acte de décès à la Croix-Rouge Anglaise par le Croissant Rouge Ottoman.